

Mário Gomes Marques (1925-2014)

Si hi ha persones excepcionals que deixen una forta empremta en qualsevol dels camps als quals dediquen la seva atenció, Mário Gomes Marques en fou, sens dubte, una d'elles.

Metge, fill de militar, feu brillants estudis de medicina i s'abocà a la seva carrera professional en aquest camp, tant en l'atenció hospitalària com en la docència, com també en la investigació. Com a investigador mèdic treballà sobretot temes de cardiologia i publicà un llibre i 34 articles entre els anys 1950 i 1971. Com a docent, fou professor a la Facultat de Ciències Mèdiques de Lisboa. La seva intel·ligència i capacitat organitzadora no passà per alt als seus superiors i, després d'un llarg treball en el camp hospitalari, aviat tingué càrrecs importants i arribà fins i tot a ésser secretari d'estat. Intentà llavors reformar la xarxa sanitària portuguesa en dos períodes en els quals, des la seva posició propera al govern del país, li semblà que ho podria assolir. Malauradament, hagué de concloure que no hi havia cap possibilitat de millora perquè el que volien els polítics era estar bé amb els poders econòmics i fàctics i tenien ben poc interès en una reforma del model sanitari i hospitalari malgrat que aquesta tingués tot el seu sentit. A principis del 1981, es va retirar definitivament d'aquest camp i de la medicina i d'aquesta amarga experiència deixà escrits quatre articles i un llibre que titulà, ben explícitament, *Decadència i caiguda de la salut a Portugal* (Lisboa, 1995).

Des dels anys seixanta, es sentí inclinat als temes històrics i a la numismàtica i va fer estudis de lletres a la Universitat de Lisboa, però sempre d'una forma precària a causa de l'atenció absorbent que hagué de dedicar a la seva professió inicial. Quan es pogué alliberar, però, de la seva càrrega professional, s'hi abocà de ple i amb prou èxit ja que el nivell dels seus treballs fou de seguida apreciat i fou elegit professor de numismàtica a la Universitat Lliure de Lisboa i, el 1982, membre corresponent de l'Acadèmia Portuguesa de la Història. L'any 1985, però, deixà definitivament les tasques docents en aquest camp i es dedicà exclusivament a la recerca.

Val a dir, però, que malgrat la seva dedicació a la medicina fins al 1981, els seus primers treballs històrics ja havien començat el 1972, que el 1978 publicà un llibre monogràfic sobre la moneda del complex regnat del rei Ferran I de Portugal (*Moedas de D.Fernando*) i que el 1982 en publicà un altre titulat *Introdução à numismática*.

Jo el vaig conèixer justament en aquell any 1982, en el Congreso Nacional de Numismática que es féu a Sevilla. Fou en aquest context on Jesús Vico va organitzar l'acte de presentació del meu primer llibre que ell mateix havia editat i també on Gomes Marques aportà un magnífic estat de la qüestió sobre la moneda medieval portuguesa, preludi del llibre que hi dedicaria l'any 1996. Coincidirem un grup de medievalistes (Georges Depeyrot, Sebastià Datzira, Anna M. Balaguer, Gomes Marques i jo mateix, alguns dels quals només ens coneixíem d'anteriors contactes epistolars) i aviat férem amistat.

En aquell temps, els medievalistes érem una minoria ben escassa i el gruix de la investigació numismàtica era dedicada al món clàssic. La trobada d'aquella "multitud" de numismàtics medievalistes a Sevilla potser va ésser el que determinà Gomes Marques a organitzar els seus congressos de numismàtica medieval peninsular. El seu programa fou d'allò més ambiciós: fer un congrés cada dos anys, encarregar a medievalistes del país els estudis sobre sectors o aspectes de la numismàtica que ell proposava i fer venir estudiosos de prestigi de l'àmbit internacional que aportessin noves maneres d'enfocar els treballs. Les actes, titulades *Problems of medieval coinage in the Iberian Peninsula*, es publicarien en anglès, i tota la tasca de traducció la carregà sobre les seves espatlles. Al seu entorn sabia crear un equip de gran eficàcia i un grup realment amable i obert. Les condicions per als que hi anàvem com a ponents convidats eren prou generoses: ens pagaven el viatge, l'estada i encara un petit plus i ens complementaven la tasca estudiosa amb sortides de caràcter històric i turístic, amb un final esperat a casa d'en Gomes Marques, on es feia un sopar que era un veritable banquet. Així es féu l'any 1984 a Santarem, el 1986 a Avilés i el 1988 altra volta a Santarem. Encara enmig de tot, la sotragada que aquesta activitat intensa suposà féu ressorgir els congressos nacionals portuguesos, que es feren l'any 1985 i 1998, de manera que es pot dir que durant uns anys no paràrem d'anar a Portugal. Gomes Marques hauria volgut fer encara un quart congrés a Barcelona, però el grup de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, que ja havíem viscut les dificultats en l'organització dels Simposis de Barcelona dels anys 1979 i 1980, no teníem ni capacitat econòmica ni organitzativa per a tirar-ho endavant. Ell encara assajà de fer-ne un altre a Santarem, però no ho va poder assolir. Llavors s'abocà a la recerca personal i sorgiren els seus millors llibres: *Ensayos sobre història monetària da monarquia visigoda* (Porto, 1995), *História da moeda medieval portuguesa* (Sintra, 1996) i *A moeda peninsular na Idade das Trevas* (Sintra, 1998).

Gomes Marques, dret, pronunciant l'any 1984 a Santaren el seu discurs inaugural en la solemne apertura del primer congrés de la moneda medeival a l'àrea ibèrica, en presència del ministre portuguès de cultura assegut, al centre.

L'any 2000, em varen convidar a participar en l'edició del volum d'homenatge que se li va dedicar, *Homenagem a Mário Gomes Marques* (Sintra, 2000) i cal remarcar que durant deu anys trobà en l'Institut de Sintra que dirigia la base de les seves operacions estudioses i organitzatives i en féu membres a alguns de nosaltres.

Com era, però, Gomes Marques com a persona? Cal dir, en primer lloc, que tot un personatge, és a dir, un home de forta personalitat, carismàtic, molt educat i de conversa culta i amena. També era, però, dels que es complaïa "regnant" en el seu espai, segur de la seva intel·ligència superior i de la seva capacitat or-

ganitzativa. En una ocasió va dir en broma que si no hagués estat investigador, li hauria agradat ésser almirall o bisbe, i penso que no anava desencaminat. La seva actitud i comportament s'hi haurien avingut magníficament. També podia ésser dur, però, amb els que no pensaven com ell o amb els que feien numismàtica de poc abast, de petits detalls, de manera que les seves diatribes en els congressos portuguesos podien ésser d'una gran virulència. El seu vessant egocèntric el duia sovint a exagerar les seves dificultats i no cal dir que a casa seva regnava com un senyor feudal. Un dia, parlant amb el bon amic Francisco Magro, que tant va col·laborar amb ell però que jo entreveia que també hi tenia algunes friccions, li vaig preguntar si de veritat eren amics. En Magro em va donar llavors una resposta antològica: “jo sé que sóc amic d'ell; ara bé, si ell és o no amic meu, d'això ja no en puc respondre”. En qualsevol cas, Francisco Magro ha escrit un sentit elogi de Gomes Marques al núm. 117 de la revista *Numismàtica* de l'Associação Numismática de Portugal, de Lisboa, i acaba agraint la seva amistat. Val a dir que, si bé les nostres estades a Portugal varen ésser molt plaents i hi vàrem rebre un tracte exquisit, i els resultats científics dels simposis foren molt valuosos, també en algun moment vaig tenir alguna incomoditat amb ell, potser per fer massa cas de les seves queixes, que no pretenien cercar ajuda sinó donar més relleu als seus èxits.

Per damunt de tot queda, certament, la seva obra, tant la personal com la que va saber promoure. Durant aquells anys, Portugal va ésser la capital del món en numismàtica i la seves sàvies iniciatives aportaren un notable bagatge renovador que a tots ens foren útils. Al marge d'això, per damunt de les seves ocupacions i actuacions mèdiques i numismàtiques, hi veiem surar un mateix sentiment; la passió, l'estima, la devoció d'un home de vàlua, per fer millor i més gran el seu país, Portugal. Per tot plegat, em puc sumar sense reticències a les paraules de l'amic Magro: jo també estic orgullós d'haver pogut ésser el seu amic.

M. de Crusafont i Sabater